

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ Л. ЛАУДАНА

І. В. Клочков

кандидат філософських наук,
доцент Національного університету харчових технологій

Л. Лаудан відомий американський філософ, автор фундаментальної праці «Науковий прогрес» (1977), визначив науку як тип діяльності, спрямований на вирішення проблем. Базовими характеристиками моделі наукового розвитку він вважає наступні:

- 1) Емпіричні або концептуально вирішена проблема утворює єдність наукового прогресу;
- 2) Мета науки – зробити максимально важливими емпірично вирішені проблем і знизити значення аномальних емпіричних та концептуальних проблем, що потребують вирішення. Звідси випливає, що коли ми замінюємо одну теорію на іншу, дану інновацію лише тоді можна вважати прогресивною, коли нова теорія краще попередньої є успішною у вирішенні проблем. Цінність будь-якої наукової теорії відносна. Відтак вести мову про абсолютні мірки відповідно до емпіричних й концептуальних вірувань немає жодного сенсу. Теорії не існують відокремлено, тому слід враховувати спектр проблем. Наприклад, теорія еволюції відсилає до групи теорій історично і концептуально пов'язаних між собою, в основі яких положення про те, що всі органічні види мають загальний корінь.

Л. Лаудан об'єднує парадигми Т. Куна з ідеєю програми наукового дослідження І. Лакатоса. Він впевнений у тому, що розуміння й оцінку наукового прогресу може запропонувати тільки більш загальна теорія. Про негнучкість теорії парадигм, на думку Л. Лаудана, каже той факт, що деякі максі-теорії еволюціонували у часі. З іншого боку, визначення наукового прогресу, запроваджені І. Лакатосом, також менше відповідають історичним фактам. На думку угорського вченого, наслідки накопичення аномалій прямо не

відображаються на оцінці дослідницької програми. Але історія науки не надає безумовних підтверджень, на противагу, частіше засвідчує про зворотне.

Задля розуміння наукового прогресу Л. Лаудан пропонує теорію традицій дослідження. Прикладами таких теорій він вважає дарвінізм, квантову теорію, електромагнітну теорію світла. Будь-яка інтелектуальна дисципліна (наукова і ненаукова) має багату історію традицій: емпіризм – номіналізм у філософії, волюнтаризм – детермінізм у теології, біхевіоризм – фрейдизм у психології, утилітаризм – інтуїціонізм в етиці, марксизм – лібералізм в економіці, механіцизм – віталізм у фізіології.

Деякі характеристики, спільні для різних традицій, Г. Лауден формулює наступним чином:

- 1) Кожна традиція дослідження має певне число специфічних теорій, що складають і пояснюють її суть;
- 2) Кожна традиція характеризується метафізичними і методологічними особливостями, їхня сукупність повідомляє традиції індивідуальні риси, що відрізняють її від інших;
- 3) Кожна традиція дослідження (на відміну від окремих теорій) проходить крізь ряд різноманітних формулювань, що досягають розквіту протягом тривалого часу (на відміну від теорій, що часто змінюють одна одну).

Внаслідок сукупності директив традиція створює специфічні теорії, у тому рахунку і методологічні. Наприклад, ньютоніанська традиція є індуктивною, тому що бере до уваги лише ті теорії, котрі виведені індуктивним шляхом. З іншого боку, частина директив, сформована дослідницькою традицією, онтологічна за власною будовою. Онтологія традиції специфікує у загальному вигляді типи основних для дисципліни видів сущого. Наприклад, законними і асимільованими теоретичними постулатами біхевіоризма стануть публічно спостережувані фізичні й фізіологічні знаки (поведінка тварин або людей). Якщо мова йде про картезіанську традицію, то якщо прийняті два типи субстанції – матерія (*res extensa*) і мислення (*res cogitans*) – та різні способи

їхньої взаємодії (відтак, картезіанські корпускули взаємодіють лише за умов контакту) [1, 688].

Дослідницьку традицію пошуку Л. Лауден визначає як набір загальних положень, що належать сутності процесів, запропонованих у певній галузі вивчення, а також методи, рекомендовані до використання в процесі дослідження проблеми і створення теорій. Зрозуміло, що звернутися до того, що заборонено метафізикою й методологією традиції дослідження, означає опинитися за її межами. Якщо фізик-картезіанець починає вести розмову про взаємодії на віддалених відстанях, якщо біхевіорист говорить про позасвідомі імпульси, а марксист – про ідеї, далекі від економічних структур, у кожному із цих випадків учений залишається поза грою, а порушник кордонів традиції стає чужинцем.

Отже, слід сказати про те, що для Л. Лаудена дослідницька традиція має більше шансів на життя, якщо адекватна її відповідь на більше число емпіричних і концептуальних проблем. Історичний розвиток традицій дослідження продемонстрував, що змінюються не лише допоміжні теорії, але з часом – центральні положення. У кожен даний момент часу, одні елементи традиції важливі і вагомі за інші. Те, що складало ядро ньютоніанської традиції XVIII ст. (наприклад, абсолютний простір і час), у XIX ст. не мало вже особливого значення, тому що елементи цього класу змінили власний образ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реале Д., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней в 4-х томах. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 880с. – Т. 4 От романтизма до наших дней.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ДАНІ

Автор: Клочков Ілля Володимирович, Клочков Ілья Владимирович, Klochkov Ilya Vladimirovich.

Назва документу: Методологія дослідницьких традицій Ларі Лаудана, Методология исследовательских программ Лари Лаудена, L. Laudan and his method research traditions.

Ключові слова: наука, логіка науки, раціональність, наукове знання, філософія науки, наука, логика науки, рациональность, научное знание, философия науки, science, scientific logic, rationality, scientific knowledge, philosophy of science.

Анотація (реферат): Стаття присвячена комплексному розгляду проблеми розвитку науки в контексті творчості американського філософа ХХ століття Л. Лаудана, Стаття посвящена комплексному рассмотрению проблемы развития науки в контексте творчества американского философа ХХ столетии Л. Лаудана, Article dedicated to the complex view of the problem science developments in context L. Laudan work's, as a famous American philosopher second part of the XX century.

Дата публікації документа та джерело: Програма і матеріали 79-ої міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів «Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті», 15–16 квітня 2013 р. – К.: НУХТ, 2013. – Ч. 3. – 727с. – С. 227–228.

Факультет, кафедра: Факультет хлібопекарських і кондитерських виробництв, кафедра філософії.